

Sektionen för socialtjänst
Ulrika Lifvakt

Socialdepartementet
10333 STOCKHOLM

Fast omsorgskontakt i hemtjänsten SOU 2020:70

Sammanfattning (SKR:s sammanfattande synpunkter)

Sveriges Kommuner och Regioner tillstyrker förslaget att en fast omsorgskontakt införs inom hemtjänsten, men anser att föreslagna regleringar behöver omformuleras.

SKR avstyrker förslaget att endast den med yrkestitel undersköterska ska kunna utses till fast omsorgskontakt.

SKR anser att den fasta omsorgskontakten ska erbjudas alla personer som har hemtjänst, oavsett ålder.

SKR anser att författningsförslaget behöver omformuleras för att inte skapa otydlighet i förhållande till regleringarna i 4 kap. 1 § och 2 a § socialtjänstlagen (2001:453) förkortad SoL

SKR delar utredningens bedömning att Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att ta fram vägledningsmaterial som underlättar implementeringen av lagförslaget samt att kommunicera och informera om lagförslaget.

SKR anser att ikraftträdandet av bestämmelser i 5 a § SoL bör anpassas så att kommunerna har tid att förbereda sig och att Socialstyrelsens vägledningsmaterial finns tillgängligt.

SKR tillstyrker utredningens beräkningar över de ekonomiska konsekvenser som lagförslaget innebär.

SKR anser inte att den ökade kostnaden, cirka 1 200 miljoner kronor, ska täckas av det redan utlovade statsbidraget på 4 miljarder kronor till kommunernas äldreomsorg utan ska hanteras enligt finansieringsprincipen.

Förbundets ställningstagande

7.2 Skyldighet att erbjuda en fast omsorgskontakt införs i lag

SKR tillstyrker förslaget att en fast omsorgskontakt införs i hemtjänsten, men anser att föreslagna regleringar behöver omformuleras.

7.2.1 Den som ska få en fast omsorgskontakt

SKR anser att författningsförslaget behöver omformuleras för att inte skapa otydlighet i förhållande till regleringarna i 4 kap. 1 § och 2 a § SoL

SKR anser att den fasta omsorgskontakten ska erbjudas alla personer som har hemtjänst, oavsett ålder.

Förslaget omfattar hemtjänst som tillhandahålls efter individuell behovsprövning enligt 4 kap. 1 § SoL, samt hemtjänst som tillhandahålls utan föregående individuell behovsprövning enligt 4 kap. 2 a § SoL.

Den fasta omsorgskontakten ska vara en del av verkställigheten och inte av biståndshandläggningen. Författningsförslag är emellertid inte tydligt i detta avseende. Utredningens förslag är att fast omsorgskontakt ska erbjudas äldre som beviljats hemtjänst med stöd av 4 kap. 1 § eller 2 a § SoL för att *tillgodose individens behov av trygghet, kontinuitet, individanpassad omsorg och samordning*. Att i den föreslagna bestämmelsen ange att den fasta omsorgskontakten ska tillgodose den äldres *behov* skapar otydlighet i förhållande till biståndsbedömningen enligt 4 kap 1 § SoL. Enligt 4 kap. 1 § SoL har den som inte själv kan tillgodose sina behov, eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt, rätt till bistånd. Otydligheten gäller även till 4 kap. 2 a § SoL där den enskilde själv bedömer om denne har behov av sådan hemtjänst som socialnämnden tillhandahåller utan föregående individuell behovsprövning. Bestämmelsen bör därför istället ange att den som beviljats hemtjänst med stöd av 4 kap. 1 § eller 2 a § SoL ska erbjudas en fast omsorgskontakt. Den uppräknings som görs i den kursiverade skrivningen kan istället tas in och utvecklas i författningskommentaren. En sådan uppräknings i bestämmelsen kan uppfattas som uttömmande och därmed bli helt styrande i fråga om vad uppdraget ska innebära, vilket är ytterligare ett skäl att inte ange den direkt i lag.

Enligt förslaget ska det vara möjligt att göra undantag från erbjudande om fast omsorgskontakt om det bedöms vara *uppenbart obehövt*. Exempel som ges är de med enstaka eller få serviceinsatser eller de som enbart har trygghetslarm och/eller matdistribution. Att i lagstiftning ange att något ska vara *uppenbart obehövt* innebär att det ska stå fullt klart att åtgärden inte skulle uppnå något av värde. Det är ett rekvisit som i detta sammanhang är allt för högt ställt. Det föreslagna undantaget bör därför inte förutsätta att något är *uppenbart obehövt* utan stanna vid rekvisitet att erbjudandet om fast omsorgskontakt är *obehövt*.

Utredningens direktiv är avgränsat till att gälla enbart äldre personer med hemtjänst. Utredningen har därför bedömt att de förslag som läggs bara kan omfatta personer över 65 år.

I Socialstyrelsens statistikuppgifter framkommer att cirka 10% av alla hemtjänstmottagare är yngre än 65 år. En lagstiftning bör inte åldersdiskriminera. SKR anser därför att ett förslag om erbjudande av fast omsorgskontakt inom hemtjänsten måste omfatta samtliga personer i behov av hemtjänstinsatser, oavsett ålder.

7.3 Den fasta omsorgskontakten ska vara undersköterska

SKR avstyrker förslaget att endast den med yrkestiteln undersköterska ska kunna utses till fast omsorgskontakt.

SKR anser att det är olämpligt att i lagstiftning reglera att endast en specifik yrkesgrupp och yrkestitel ska kunna utgöra en fast omsorgskontakt i hemtjänsten. Att endast undersköterskor ska kunna utses till fast omsorgskontakt riskerar att motverka behovet av förnyelse och förändring i verksamheten.

SKR föreslår att man istället ställer kravet på lämplig ”utbildning och kompetens” för uppdraget.

Äldreomsorgen kommer med anledning av demografin de kommande åren att behöva genomgå en hel del förändringar. En ”modernisering” och anpassning till framtida äldres behov och erfarenheter, ett stärkt teamsamarbete både internt och tillsammans med regionens hälso- och sjukvård samt en betydande digital utveckling av omsorgen kommer att förändra både organisation, krav på kompetenser och metoder/arbetsätt.

I utredningen ges flera exempel på att i de kommuner där man lyckats bäst med både personal- och omsorgskontinuiteten har kommunerna organiserat verksamheten i team- mångprofessionella och/eller enbart i mindre hemtjänstgrupper. I dessa kommuner kan man ha en fast omsorgskontakt både i praktiken och/eller på papperet men man arbetar så att hela teamet är känt av den enskilde och att teamet har omsorgskännedom om den enskilde.

Lagförslaget om erbjudande av fast omsorgskontakt föreslås träda i kraft 2022 medan kravet på att insatsen endast ska kunna utföras av en undersköterska med skyddad yrkestitel beräknas träda i kraft 2030. Äldreomsorgen i kommuner under åtta år kunna arbeta med fasta omsorgskontakter från olika kompetenser och yrkestitlar. Under de åtta åren kommer äldreomsorgen att utvecklas och förändras. Både utifrån ett ökat behov av samverkan med regionerna inom Nära Vård utvecklingen, med en ökad digital utveckling av omsorgen samt kommande omsorgstagares och anhörigas förväntningar på en modernisering av äldreomsorgen.

Den utveckling av äldreomsorgen som kommer att ske innebär nya sätt att organisera omsorgsarbetet på samt att nya kompetenser och yrkestitlar kommer att uppstå. Dessa behöver också kunna utgöra en fast omsorgskontakt långsiktigt.

7.4 Behov av väglednings- och uppföljningsansvar

SKR delar utredningens bedömning att Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att ta fram vägledningsmaterial som underlättar implementeringen av lagförslaget samt att kommunicera och informera om lagförslaget.

Gällande Socialstyrelsens uppdrag att följa upp hur lagen efterföljs anser SKR att det är viktigt att förslaget följs upp, däremot inte i syfte att se hur många som har en viss yrkeskategori som fast omsorgskontakt.

Om förslaget att det enbart är undersköterska som kan vara fast omsorgskontakt skulle beslutas, måste det av lag eller förarbeten framgå vad som sker om arbetsgivaren inte kan anställa den yrkeskategorin.

8. Ikraftträdande

SKR anser att ikraftträdandet av bestämmelser i 5 a § SoL bör anpassas så att kommunerna har tid att förbereda sig och att Socialstyrelsens vägledningsmaterial finns tillgängligt.

SKR anser inte att förslaget i 5 kap. 5 b § SoL ska genomföras, en specifik yrkeskategori bör inte pekas ut.

Frågan om tidigareläggande till 2024 är därmed inte relevant.

9. Konsekvenser

SKR tillstyrker utredningens beräkningar över de ekonomiska konsekvenser som lagförslaget innebär.

SKR anser inte att den ökade kostnaden, cirka 1 200 miljoner kronor, ska täckas av det redan utlovade statsbidraget på 4 miljarder kronor.

Med nuvarande sätt att arbeta i äldreomsorgen och den demografi som förväntas under kommande år, kommer det att kosta cirka 7 miljarder mer per år i tio år. Ny lagstiftning, med kvalitetshöjning, ska finansieras enligt finansieringsprincipen.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Knappe
Ordförande